
dit een zaak is uitsluitend tussen God en Zijn volk alléén? (...)
De ontmoeting met Israël houdt voor ons in een erkenning van
schuld, in nederigheid, zonder pretentie. (...) Uit de ontmoet-
ting zal het gesprek moeten voortkomen, dat tot verzoening
moet leiden.⁴¹

Pilon kreeg hiervoor volledige steun van Duitse zijde. De Rheinische Kirche accepteerde ook een andere eis die van Israëlsche zijde gesteld werd: op zijn minst voorlopig zouden in de nederzetting geen Duitsers komen wonen. De Duitse vereniging was pas opgericht nadat de Israëlsche regering had aangegeven dat tegen financiële deelname van Duitsers aan het project geen bezwaar bestond.⁴²

In Nederland stuitte Pilon op tegenspraak. M.H. Gans schreef in het *NIW* dat hij niet zag hoe de kerken het uitsluiten van hun joodse leden konden rechtvaardigen⁴³, terwijl in de kerken zelf vooral het opgeven van de zending weerstand opwekte. Tot veler verrassing schaarde Hanna-Louk van Stegeren-Keizer zich echter aan de zijde van Pilon. Samen met Dick Lam schreef zij een discussienota waarin werd aangegeven dat zowel zending als rechtstreekse deelname van joodse christenen – waaronder dus ook Van Stegeren-Keizer zelf – in Nes Ammim uitgesloten was. ‘Het doel van Nes Ammim is o.a. “stenen ruimen”, dat wil zeggen wanbegrip wegnemen ten aanzien van de christenen en hun praktijken. Oordelen en vooroordelen uit de wereld helpen. Het zal dus een volkomen averechtse uitwerking hebben als men met joodse christenen, als het ware verpersoonlijkte “stenen”, gaat etaleren. Het lijkt een opzettelijke demonstratie. En o.i. wil Nes Ammim alles wat opzettelijk en demonstratief is, in dit verband vermijden.’ Negeren van de gevoeligheden in de Israëlsche samenleving zou neerkomen op ‘likwidatie van Nes Ammim’.⁴⁴ Van Stegeren-Keizer bleef de rest van haar leven nauw verbonden met het project – niet als lid van het bestuur, maar als contactpersoon met de deelnemende kerken.

Nes Ammim was inmiddels tweemaal onderwerp van bespreking geweest in de Knesset. Een onderzoek door een parlementaire commissie had geen onoverkomelijke bezwaren aan het licht gebracht, mits men maar duidelijk en publiekelijk afstand zou nemen van alles wat met de joden-zending te maken had. De president van de in Zürich gevestigde Nes Ammim AG, Jakob Bernath, sprak eind 1962 met minister Zerah Wahrhaftig. Die was hoffelijk, maar nog steeds afwijzend: ‘Tweeduizend jaar heeft het christendom ons volk in verbanning trachten te vernietigen door vervolgingen. Nu komt u een nieuwe bladzij opslaan, zo zegt u – maar wij geloven u

⁴¹ Interview met J.J. Pilon, in: *Trouw* 24 oktober 1962.

⁴² Cf. Horst Dahlhaus, ‘Vierzig Jahre Nes Ammim’, in: *Nes Ammim International* 1/2003, 18.

⁴³ M.H. Gans, ‘Nee tegen christen-vrienden’, in: *NIW* 7 december 1962.

⁴⁴ Discussienota van de hand van D. Lam en H.L. van Stegeren-Keizer, Heemstede 10 april 1963. Archief H.L. van Stegeren-Keizer, in HDC vu.